

Маріупольський
університет

«Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України»

Збірник матеріалів
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції

23 квітня 2026

Київ 2026

Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України : збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 23 квітня 2026 року) / за заг. ред. С. П. Калініної. Київ : МДУ, 2026. 264 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою економіко-правового факультету Маріупольського державного університету (протокол № 10 від 20.05.2026).

Редакційна колегія:

- Голова** – Тетяна МАРЕНА, в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;
- Заступник голови** – Юлія ДЕМИДОВА, проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
- Члени редколегії:**
- Світлана КАЛІНІНА, декан економіко-правового факультету МДУ, доктор економічних наук, професор;
 - Лілія МИХАЙЛИШИН, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ), доктор економічних наук, професор;
 - Вікторія ЯНОВСЬКА, завідувач кафедри економіки, маркетингу та бізнес-адміністрування Національного транспортного університету, доктор економічних наук, професор;
 - Світлана ЛАНСЬКА, завідувач кафедри економіки праці МДУ, кандидат економічних наук, доцент;
 - Валерія ПОДУНАЙ, доцент кафедри економіки праці МДУ, кандидат економічних наук, доцент;
 - Клавдія ТАХТАРОВА, доцент кафедри економіки праці МДУ, кандидат економічних наук, доцент;
 - Ольга ЛЕЛЮК, старший викладач кафедри економіки праці МДУ, кандидат економічних наук;
 - Василь ВОСКОБОЙНИК, Президент Всеукраїнської Асоціації компаній з міжнародного працевлаштування

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України», яка відбулась 23 квітня 2026 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах систематизовано сучасні конструкти світового економічного розвитку та глобальні трансформації ринку праці, досліджено регуляторні пріоритети міграційної політики, здійснено науковий безпековий дискурс трудових ресурсного забезпечення, проаналізовано новітні конструкти і тренди HR-економіки, висвітлено проблематику використання людського капіталу в контексті інфраструктурного відновлення України.

Збірник адресовано викладачам і науковцям, фахівцям у сфері ринку праці та міжнародної економіки, докторантам, аспірантам і студентам економічних спеціальностей закладів вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами економічної науки.

В матеріалах конференції представлено думки учасників. У збірнику максимально точно відображено авторську орфографію та пунктуацію. Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

Секція «МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА: РЕГУЛЯТОРНІ ПРІОРИТЕТИ»

АРАКЕЛОВА Інна,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу та туризму,
Маріупольський державний університет (м. Київ)

КЛАСИФІКАЦІЯ ВНУТРІШНІХ ВИМУШЕНИХ МІГРАЦІЙ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Актуальність дослідження міграційних процесів обумовлена їх значним впливом на соціально-економічний розвиток суспільства, особливо в умовах кризових явищ, військових конфліктів та глобальних трансформацій. У науковій літературі поняття «міграція» характеризується відсутністю єдиного підходу до його визначення, що пояснюється складністю та багатовимірністю цього явища. Дослідження свідчать про існування вузького та широкого підходів до розуміння міграції, де перший ототожнює її зі зміною місця проживання, а другий охоплює різні форми територіального переміщення населення. Водночас спільною рисою більшості підходів є трактування міграції як просторового руху населення, що супроводжується перетином адміністративно-територіальних або державних кордонів.

Значна різноманітність трактувань міграції актуалізує необхідність її класифікації як інструменту наукового аналізу. Аналіз наукових підходів дозволяє зробити висновок, що кількість видів міграцій має тенденцію до зростання, що пов'язано з інтенсифікацією міграційних процесів та ускладненням їх структури [1]. Водночас кожна міграція може характеризуватися одночасно за кількома класифікаційними ознаками, що ускладнює формування єдиного підходу до їх систематизації. Однією з ключових класифікаційних ознак є ступінь свободи прийняття рішення щодо переміщення, що дозволяє виділити добровільні, примусові та вимушені міграції. Добровільні міграції здійснюються за власним бажанням особи, примусові – внаслідок рішень державних органів, тоді як вимушені міграції виникають під впливом обставин, що загрожують життю, здоров'ю або правам людини [2].

Особливим підвидом вимушених міграцій є внутрішні вимушені міграції, що відбуваються в межах території однієї держави. Відповідно до законодавства України, внутрішньо переміщеною особою є особа, яка була змушена залишити місце проживання внаслідок збройного конфлікту, окупації, насильства або надзвичайних ситуацій. Таким чином, внутрішні вимушені міграції характеризуються вимушеним характером переміщення, відсутністю перетину державного кордону та наявністю загрози базовим умовам життєдіяльності

населення. Важливим є також розмежування примусових і вимушених міграцій, зокрема евакуацію доцільно розглядати як вимушене переміщення, спрямоване на забезпечення безпеки населення.

З огляду на багатовимірність міграційних процесів, класифікація внутрішніх вимушених міграцій може здійснюватися за кількома основними критеріями, що дозволяє систематизувати різні форми переміщення населення та визначити специфіку їх регулювання. Узагальнену класифікацію внутрішніх вимушених міграцій наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Класифікація внутрішніх вимушених міграцій

Класифікаційна ознака	Вид міграції	Характеристика
За напрямом руху	Реверсні	Повернення внутрішньо переміщених осіб до місць походження після стабілізації ситуації
	Гравітаційні	Переміщення з периферійних територій до економічних центрів
	Відцентрові	Переміщення з великих міст до периферії
	Розподілені	Переміщення без чітко визначеного напрямку
За способом реалізації	Стихійні	Самостійні переміщення без підтримки
	Організовані	Переміщення за участю держави
	Ланцюгові	Переміщення через соціальні зв'язки
За способом утворення	Первинні	Перше переміщення з території походження
	Вторинні	Подальші переміщення
За причинами виникнення	Надзвичайні ситуації	Воєнні дії, катастрофи
	Переслідування	Політичні, етнічні причини
	Інфраструктурні зміни	Реалізація великих проєктів
За рівнем готовності	Підготовлені	Міграції з попередньою підготовкою
	Непідготовлені	Міграції в кризових умовах
За суб'єктом переміщення	Населення	Переміщення людей
	Бізнес	Релокація підприємств

Джерело: складено автором на основі [3,4,5]

Представлена класифікація підтверджує складний характер внутрішніх вимушених міграцій та їх залежність від комплексу факторів, серед яких ключову роль відіграють безпекові, економічні та соціальні чинники. Водночас

важливим аспектом дослідження є формування міграційної поведінки внутрішньо переміщених осіб. Міграційна поведінка формується під впливом взаємодії трьох основних компонентів: міграційної настанови, міграційної мотивації та міграційної готовності. Міграційна настанова визначає загальну спрямованість поведінки особи, міграційна мотивація формується під впливом факторів середовища, а міграційна готовність характеризує рівень психологічної та соціальної підготовленості до переміщення.

Залежно від поєднання факторів регіону походження, регіону призначення, проміжних перешкод та індивідуальних характеристик особи можуть формуватися різні сценарії міграційної поведінки, серед яких інтеграція у нове середовище, повторна міграція або повернення до місця попереднього проживання. Це обумовлює необхідність формування комплексної державної політики, спрямованої не лише на підтримку внутрішньо переміщених осіб, але й на створення умов для їх соціально-економічної інтеграції [6].

Таким чином, внутрішні вимушені міграції є складним соціально-економічним явищем, що потребує системного наукового аналізу та ефективного державного регулювання. Класифікація внутрішніх вимушених міграцій дозволяє структурувати різноманіття міграційних процесів і створює теоретичне підґрунтя для формування державної політики у сфері підтримки внутрішньо переміщених осіб.

Список джерел

1. Боєцька-Пономаренко Б. Т., Пономаренко О. В., Шевченко В. В. Типи міграції: оновлене бачення класифікації. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки. 2022. Том 33 (72). № 4. С. 6–12. URL : https://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/4_2022/2.pdf (дата звернення: 16.04.2026).
2. Побулавец Н. Л. Концептуальні підходи до дефініцій поняття «міграція». Соціально-трудова відносина: теорія і практика. 2014. № 1. С. 373–376. URL : <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/dd617b1f-4f53-4be8-acb3-874ee848b4ff/content> (дата звернення: 16.04.2026).
3. Старинська, Тетяна. Проблеми операціоналізації понять у контексті дослідження міграції населення. Освіта регіону. 2010. № 3. URL : <https://social-science.uu.edu.ua/article/293> (дата звернення 16.04.2026).
4. Bezuglyi, P. H. 2018. Теоретичні засади дослідження міграційних процесів. Політичне життя. 1 (Чер 2018), 5-13. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2018.1.1>
5. Бараняк, І. (2023). Теоретико-концептуальні підходи до дослідження вимушеної міграції населення. Економіка та суспільство, (55). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-56>
6. Капінус, О. Я. (2021). Державна політика щодо внутрішньо переміщених осіб: види та методи реалізації. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління, (4(16)), 143–160. DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-4\(16\)-143-160](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-4(16)-143-160)